

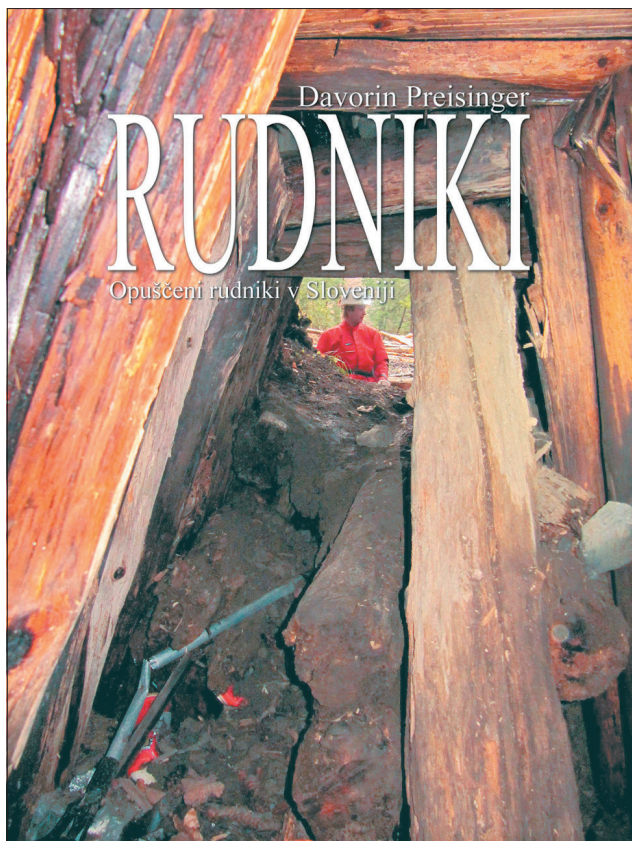
Nove knjige

Davorin Preisinger, 2010: **RUDNIKI Opušчени rudniki v Sloveniji**
(**MINES Abandoned Mines in Slovenia**),
Založba Turistika, 152 strani.

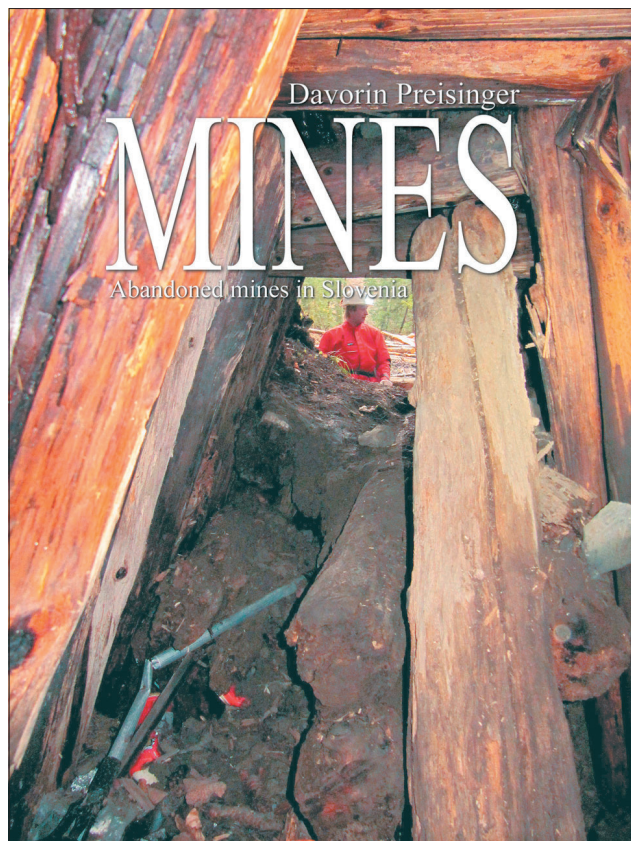
V četrtek, 10. junija 2010, je v avli Mestne občine Kranj potekala predstavitev prvenca Davorina Preisingerja **RUDNIKI** - Opušчени rudniki v Sloveniji. Knjigo, ki je maja 2010 izšla pri Založbi Turistika, so predstavili avtor Davorin Preisinger, urednik Matjaž Chvatal in prevajalka Nejka Kalinšek. Gre za fotografsko monografijo odličnega fotografa, jamarja, drznega raziskovalca opuščenih rudniških rogov ter zbiralca kamnin, mineralov in fosilov. Avtor je v knjigi pozorno zbral fotografski material, ki ga je posnel med neštetiimi akcijami v opuščene rudniške rove v zadnjih dvajsetih letih. Zanimalo ga je bogastvo mineralov v njih, rudarska dediščina, pa tudi prava mera adrenalina, ki se sprošča ob raziskovanju le-teh. Obravnavane opuščene rove je avtor opisal iz stališča vedoželjnega naravoslovnega ljubitelja in zbiralca mineralov. Podaja osnovne podatke o dostopnosti opisanih rogov, mineralni paragenezi orudjenja in

o odvalih, ki so v bližini. Tako so v knjigi podane osnovne informacije o 31-tih opuščenih rudnikih oz. o 50-tih opuščenih rudniških rovih barvnih kovin, kremenca in premoga. Rudniški rovi so predstavljeni v samostojnih poglavjih s kratkimi, jedrnatimi teksti, ki jih dopolnjuje odlična fotografija notranjosti rudnikov in mineralov, ki se v njih nahajajo. Avtor pri vsakem rudniku posebno pozornost namenja predstavitvi mineralov, rud in kamnin. Zelo pohvalno je, da se je založnik odločil in izdal knjigo v slovenskem in angleškem jeziku.

Največji opuščen rudnik predstavljen v knjigi je rudnik Sitarjevec pri Litiji. Na tem območju so začeli rudariti že zelo zgodaj. Domnevajo, da so v Litiji rudarili že Kelti, vendar za to ni trdnih dokazov. Najdišča žlindre v neposredni bližini Litije pričajo o rudarjenju v rimskih časih. Od srednjega veka pa vse do leta 1965 so z manjšimi prekinjavami na tem območju pridobivali svinec, cink,

RUDNIKI
Opušчени rudniki v Sloveniji
Jezik: slovenščina
ISBN: 978-961-6414-42-5

MINES
Abandoned Mines in Slovenia
Jezik: angleščina
ISBN: 978-961-6414-43-2

živo srebro, železo, barit, malo srebra in celo zlata. Kljub temu da je rudarstvo v okolici Litije pred več desetletji zamrlo, so številni sledovi rudarjenja v okolju še opazni. Najdemo številne vhode v opuščene rudniške rove, deponije siromašne rude, prikamnine in žindre, zavedamo se ogroženosti zaradi možnosti izbruhov ujete rudniške vode v zapuščenem rudniku Sitarjevec in kislih izcednih vod, ki odtekajo iz rudnika. Ker so nekateri opuščeni rovi tik pod površjem, je prišlo do zruškov in nastale so nove povezave s površjem, ki so marsikje tudi nevarne, saj so neoznačene in skrite v podrastu gozda. Le-te so za obiskovanje zanimivega, a nevarnega podzemlja uporabljali raziskovalci starih rudniških rogov in zbiralci mineralov, med njimi tudi avtor. Sitarjevec je bil za mineraloške navdušence vedno zelo zanimiv saj slovi kot rudnik z najbolj pestro mineralno sestavo v Sloveniji. Pojavlja se preko petdeset različnih mineralov, ki so nastali v več fazah mineralizacije (cerusit, barit, cinabarit, galenit, limonitni kapniki,...). V zapuščenih in delno zarušenih rudniških rovih se tvorijo limonitni kapniki in limonitne pregrade, za katerimi zastajajo velike količine limonitnega blata in rudniške vode. Limonitnim kapnikom je v knjigi namenjeno kar veliko prostora, saj so svetovna redkost. Največji merijo že več kot 1 m. V knjigi je na kratko predstavljena geografska lega, zgodovina rudnika, mineralna parageneza in značilnosti šestih najpomembnejših rudniških rogov na Sitarjencu. Zbrani so tudi podatki o prehodnosti in naravnih, predvsem mineraloških značilnostih in lepotah opisanih rogov. Besedilo je ilustrirano z odličnimi fotografijami, ki so nedvomno najpomembnejša odlika te knjige. Poleg sitarjevskih rogov je Litijsko rudno polje v knjigi predstavljeno še z rovi Maljek, Reka Gozd in Pustov mlin, v katerih so včasih pridobivali svinčevo rudo, v glavnem galenit.

Opuščeni rudnik živega srebra v Podljubelju, ki je v knjigi opisan z imenom Šentanski rudnik, je predstavljen s sedmimi rovi. Živosrebrovo orudenje prikazujejo atraktivne slike krvavordečega

cinabarita v družbi s snežno belim kalcitom in temno sivim apnencem. Prikazan je tudi svinčeni kovanec, kakršne so v Šentanskem rudniku uporabljali v drugi polovici 19. stoletja za štetje rudarskih vozičkov – huntov.

Tudi rudnik Knapovže sodi med starejše v Sloveniji, saj naj bi tam rudarili že Rimljani in v srednjem veku protestantski rudarji. Izkoriščali so žile masivnega galenita, ki so bile debele od 4 do 60 cm, tako da je ruda vsebovala povprečno kar 74 % svinca.

Rudnik bakra, svinca, cinka in srebra Remšenik slovi po pestri mineralni paragenezi. Bolj kot primarni minerali so zanimivi sekundarni minerali, ki se pojavljajo ob njih in skupaj tvorijo odlične motive za barvite fotografije.

Ostali opisani rovi so manj znani. Zato je še bolj pohvale vredno, da jih je avtor poiskal in tudi opisal. V knjigi so predstavljeni tudi nekateri raziskovalni rovi. V rudarski zgodovini Slovenije je namreč kar nekaj rudniških rogov, kjer so neuspešno poskušali srečo z iskanjem rude. Tehnologija v tistih časih ni poznala raziskovalnih vrtn, zato so vložili veliko sredstev v kopanje poskusnih, raziskovalnih rogov. Uspeha velikokrat ni bilo, zato so v nadaljevanju dela opustili.

Knjiga je pomembno delo in prispevek k spoznavanju naše ne tako oddaljene rudarske zgodovine. Namenjena je predvsem poljudnim bralcem, ki bodo ob tej knjigi spoznali, da je zgodovina rudarjenja v Sloveniji dolga in pestra. V zlati dobi rudarjenja, v drugi polovici 19. stoletja in v začetku 20. stoletja, je v Sloveniji obratovalo veliko rudnikov. Žal pa izkoriščanje rude v večini le-teh ni bilo donosno in so zato rudarjenje v njih kmalu opustili. Po drugi svetovni vojni so kovine v Sloveniji pridobivali le še Idriji in Mežici ter nekaj let še v Sitarjencu. Ker so tudi ti rudniki danes zaprti, se naše rudarstvo danes ponaša le še s pridobivanjem premoga v Velenju in Zasavju. Ob prebiranju knjige se bodo bralci seznanili z našo dolgo in bogato rudarsko tradicijo ter spoznali pestrost mineralov, ki jih lahko pri nas najdemo.

Mateja Gosar